

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи

Кваліфікаційна робота магістра

з теми: **«ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА
ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ М.КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО»**

Виконала:
магістрантка 2 курсу, Sz1-M22 групи
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
Кернична Євгенія Олегівна

Керівник:
Опалюк Т.Л., доктор педагогічних наук,
професор, декан факультету спеціальної освіти,
психології і соціальної роботи

Кам'янець-Подільський – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	7
1.1. Вивчення поняття професійного вигорання та теорій його походження в роботах зарубіжних та українських науковців.....	7
1.2. Роль соціальних працівників у суспільстві та їх професійні особливості	22
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ В СФЕРІ «ЛЮДИНА-ЛЮДИНА».....	28
2.1. Аналіз факторів та чинників виникнення та розвитку професійного вигорання.....	28
2.2. Стадії професійного вигорання	41
2.3. Особливості синдрому професійного вигорання у соціальних працівників	45
Висновки до розділу 2	52
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ	55
3.1. Аналіз існуючих шляхів подолання та профілактики симптомів професійного вигорання	55
3.2. Дослідження рівня професійного вигорання працівників соціальних служб на базі соціальних служб міста Кам'янець-Подільський	61
3.3. Методичні рекомендації щодо подолання професійного вигорання працівників соціальних служб.....	78
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Актуальність теми. Професійне вигорання є серйозною проблемою, що впливає на багатьох працівників у різних сферах. Цей стан виникає, коли людина довго перебуває під високим рівнем стресу на роботі і відчуває виснаження фізично, емоційно і психологічно.

Один з ключових факторів професійного вигорання - це постійний надмірний тиск та вимоги, що супроводжуються рутинною роботою або перевантаженням. Недостатнє задоволення від виконуваної роботи, відчуття безсилив у зміні ситуації, невпевненість у власних здібностях та брак підтримки з боку колег і керівництва також можуть призвести до професійного вигорання.

Люди, які стикаються з професійним вигоранням, зазвичай відчувають емоційне виснаження, втрату зацікавленості та мотивації до роботи, а також знижену ефективність інтелектуальних функцій. Фізичні симптоми, такі як втома, безсоння, головні болі і проблеми зі шлунково-кишковим трактом, також можуть бути присутніми.

Професійне вигорання може мати серйозні наслідки для здоров'я та особистого життя людини. Воно може призвести до погіршення відносин з близькими людьми, соціальної ізоляції та зниження якості життя загалом.

Дослідження синдрому професійного вигорання соціальних працівників залишається актуальним і важливим в сучасному світі. Основними причинами, чому це дослідження залишається актуальним, є:

Зростаюча потреба у соціальних послугах: сучасні суспільні та економічні виклики збільшують потребу у соціальних послугах, таких як допомога особам з обмеженими можливостями, вимушено переміщеним особам, людям, які мають залежності та іншим вразливим групам. Соціальні працівники виконують ключову роль у забезпеченні цих послуг, і їхнє професійне вигорання може негативно впливати на якість надання допомоги.

Вплив пандемії COVID-19 та її наслідки: глобальна пандемія COVID-19 створила нові виклики для соціальних працівників, перед якими постали

завданням надання допомоги людям, постраждалим від пандемії. Робота в умовах великого навантаження, високого ризику зараження та постійного стресу значною мірою підвищила ризик вигорання у соціальних працівників. Проте з 24 лютого 2022 року на зміну пандемії приходить ще складніший період – війна. Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну стало викликом для всіх сфер — не винятком стала і соціальна, яка має на меті захист вразливих, малозахищених та незахищених категорій населення. Під час війни кількість людей, які потребували підтримки, збільшилась в рази. Однією із ключових, на початок війни, методичних порад органам влади було відзначено про надання соціальних послуг терміново (екстрено), замість застосування довгої та повної процедури. Цей вид надання послуг дозволяв приймати рішення впродовж доби з моменту подачі відповідної заяви, звернення чи повідомлення про необхідність надання допомоги певній особі. Саме така велика кількість вимушено переміщених осіб з тимчасово окупованих територій та територій, на яких ведуться бойові дії, спричинила шалений попит на послуги, які надають різні соціальні установи. Відповідно, значно зросло навантаження на працівників соціальних та державних служб, що негативно впливало на їх фізичне та емоційне здоров'я.

Ефективність соціальних служб: синдром професійного вигорання негативно впливає на якість та результативність соціальних послуг. Дослідження цього явища допомагає зрозуміти його фактори та наслідки, що в свою чергу дає змогу розробити ефективні стратегії запобігання вигоранню та поліпшення якості роботи соціальних працівників.

Збільшення усвідомлення про добробут працівників: останнім часом все більше уваги приділяється добробуту та психічному здоров'ю працівників. Розуміння важливості дотримання здорового балансу між роботою та особистим життям, запобігання вигоранню та створення підтримуючого середовища на роботі є актуальними питаннями, які потребують дослідження.

Усі ці чинники підтверджують актуальність дослідження синдрому вигорання серед працівників соціальної сфери. І це зумовило обрання теми

магістерського дослідження «Професійне вигорання соціальних працівників на прикладі державних установ соціального захисту населення м. Кам'янця-Подільського».

Об'єкт дослідження: професійне вигорання працівників соціальної сфери.

Предмет дослідження: стратегії запобігання та профілактика професійного вигорання соціальних працівників.

Мета дослідження: з'ясувати шляхи подолання професійного вигорання та розробити методичні рекомендації для працівників соціальної сфери щодо подолання цього явища.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз теоретичних підходів до вивчення професійного вигорання та його зв'язок зі специфікою роботи соціальних працівників.

2. Вивчити фактори, що сприяють професійному вигоранню у соціальних працівників.

3. Дослідити прояви професійного вигорання у соціальних працівників, включаючи емоційне виснаження, втрату мотивації, погіршення якості надання послуг та взаємовідносин з клієнтами.

4. Вивчити наслідки професійного вигорання для соціальних працівників та надати методичні рекомендації для подолання вигорання.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані такі методи:

– Теоретичні – аналіз наукової літератури та електронних джерел з досліджуваної теми; аналіз і узагальнення отриманих результатів дослідження; синтезу, аналізу та узагальнення;

– Емпіричні – анкетування, що дало можливість зрозуміти рівні професійного вигорання соціальних працівників;

– Статистичні – якісна та кількісна обробка результатів проведеного експерименту для визначення рівня вигорання працівників у сфері «людина-людина».

Практичне значення дослідження полягає у можливості для практичного впровадження результатів дослідження у роботу соціальних служб та удосконалення умов праці працівників в цій сфері.

Експериментальна база: Служба у справах дітей Виконавчого комітету Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області, Кам'янець-Подільський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, Кам'янець-Подільський міський центр зайнятості, Департамент соціального захисту населення Кам'янець-Подільської міської ради, управління соціального захисту населення Кам'янець-Подільської районної державної адміністрації Хмельницької області.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю: Опалюк Т.Л., Кернична Є.О. Професійне вигорання працівників соціальної сфери. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: соціально-педагогічна. Вип. 38. [Електронний ресурс].* / за ред. Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В, 2023 С. 200-205 у співавторстві із науковим керівником.

Структура та обсяг роботи: дипломна робота складається з вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел (58) та додатків. Загальний обсяг роботи становить – 95 сторінок, з них основний текст 81 – сторінка.

ВИСНОВКИ

В даній дипломній роботі було здійснено глибокий аналіз проблеми професійного вигорання в соціальних працівників. Досліджено формування поняття «професійне вигорання», розглянуто та проаналізовано різноманітні аспекти, які впливають на розвиток цього синдрому, зосереджуючись на психологічних, соціальних та організаційних аспектах, відповідно до поставлених завдань кваліфікаційної роботи.

Відповідно до першого завдання дипломного дослідження: «Провести аналіз теоретичних підходів до вивчення професійного вигорання та його зв'язок зі специфікою роботи соціальних працівників» ми визначили, що в ході теоретичного аналізу дослідження проблеми професійного вигорання соціальних працівників вдалося охарактеризувати ключові аспекти цього явища.

Таким чином, теоретичний аналіз дозволяє глибше зрозуміти сутність та механізми професійного вигорання у соціальних працівників, створює основу для подальших емпіричних досліджень та розробки практичних рекомендацій.

Щодо виконання другого завдання, вивчення факторів, що сприяють професійному вигоранню у соціальних працівників, нами було виявлено комплексну картину впливу різноманітних чинників на психічний стан та емоційне благополуччя працівників цієї сфери. Отримані результати суттєвіше розкривають механізми формування вигорання та створюють базу для подальших стратегій з його запобігання та подолання.

Зазначимо, що подальші дослідження в цьому напрямку можуть допомогти більш детально розкрити роль кожного з визначених факторів та розробити конкретні рекомендації для організацій та індивідуального рівня для запобігання та подолання професійного вигорання у соціальних працівників.

Відповідно до завдання 3, було проведено вивчення проявів наслідків професійного вигорання. В ході цього дослідження виявлено ряд ключових

аспектів, що визначають його характер та вплив на працю та взаємовідносини з клієнтами.

В ході вивчення особливостей професійного вигорання працівників у сфері "Людина-Людина" було виявлено ряд важливих аспектів, які впливають на емоційний та психологічний стан фахівців цієї галузі. Результати дослідження наголошують на тому, що високий рівень емоційного виснаження та втрата інтересу до професійної діяльності можуть стати серйозною проблемою для працівників, які займаються наданням послуг та взаємодією з іншими людьми.

В контексті завдання 4, проведене дослідження професійного вигорання серед працівників соціальних служб в сфері "Людина-Людина" виявило ряд значущих висновків. Наприклад, високі вимоги професії до емоційної компетентності соціального працівника та постійний стрес, який є результатом постійних зустрічей зі складними ситуаціями, що виникають у їхній роботі, є головними факторами появи професійного вигорання. Очевидно, що саме високе психологічне навантаження та постійний стрес спричиняють сильне емоційне виснаження та втому працівників системи «людина-людина». Результати опитування дають можливість стверджувати, що прояв наслідків, а також їх інтенсивність залежать від конкретної професії, а також стійкості працівника до стрес-факторів.

Виконання поставлених завдань дало змогу доповнити і розширити зазначені вище факти. Вивчення історії виникнення поняття, а також залежність його трактування від підходів різних спеціалістів дає змогу стверджувати, що професійне вигорання досить глибоке явище, а дослідження його передумов, причин, проявів та наслідків дозволить знайти ефективні шляхи його подолання.

Суттєве емоційне виснаження, результатом якого є збільшення рівня стресу та психологічної напруги, є важливим чинником професійного вигорання. Глибоке сприйняття постійних емоційних навантажень призводить

до того, що працівники жаліються на втому та втрати енергії, а це, в свою чергу, негативно впливає на якість роботи та відносини з колегами.

Ще одним важливим аспектом є втрата мотивації до роботи. Це проявляється у втраті не тільки інтересу, а й задоволення від власної професійної діяльності. Як результат, відсутність будь якої внутрішньої мотивації призводить до значного зниження продуктивності та досить негативно впливає на взаємодію з клієнтами.

Результатом емоційного виснаження та втрати мотивації виступає погіршення якості надання послуг та взаємовідносин з клієнтами. Соціальні працівники, які перебувають на різних стадіях професійного вигорання, можуть виявити, що їх ефективність та емпатія зменшена, а це чинить прямий вплив на якість послуг та взаємодію з клієнтами.

Дуже важливо враховувати той факт, що виникнення професійного вигорання майже завжди пов'язане саме із специфікою взаємодії "Людина-Людина", де присутнє постійне емоційне навантаження та надзвичайно високий рівень відповідальності.

Здійснене дослідження свідчить про актуальність проблеми вигорання у роботі фахівців, а результати, отримані в процесі вивчення, можуть бути використані й для подальших досліджень та розробки програм психологічної підтримки та професійного самовдосконалення працівників у сфері "Людина-Людина".

Доповнюючи наявні теоретичні знання практичними прикладами та рекомендаціями, ця дипломна робота може служити корисним ресурсом для соціальних працівників, адміністраторів та психологів, які стикаються з цією актуальною та важливою проблемою. Вона спрямована на покращення робочих умов та забезпечення стійкості та ефективності соціальних працівників у їхній надзвичайно важливій ролі у суспільстві.

Дослідження підтвердило, що ризик професійного та емоційного вигорання зростає у тих випадках, коли працівники стикаються у своїй роботі із складнощами, і у них немає достатніх ресурсів для вирішення цих проблем.

Також з'ясувалось, що потрібно враховувати індивідуальні особливості працівників та фактори, які викликають стрес, бо вони можуть значно відрізнятись в залежності від конкретної сфери соціальної роботи.

На основі отриманих результатів розроблено практичні рекомендації для соціальних служб та навчальних інституцій щодо вдосконалення програм професійної підготовки та підтримки соціальних працівників. Зазначено важливість створення здорового організаційного середовища, яке б сприяло розвитку саморегулювання та психологічної стійкості працівників.

Загалом, ця дипломна робота не лише проливає світло на фундаментальні аспекти проблеми професійного вигорання в соціальних професіях, але й надає конкретні рекомендації для її подолання, сприяючи підвищенню якості надання соціальних послуг і забезпеченню благополуччя як працівників, так і клієнтів цієї важливої галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балакірева К.О. Методичні рекомендації для спеціалістів соціальних служб «Профілактика та подолання професійного та емоційного вигорання». Проект програми розвитку ООН «Підтримка реформ соціального сектору в Україні». Режим доступу: URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-48391940> (дата звернення: 06.07.2023)
2. Бещук-Венгерська Н. Профілактика синдрому професійного вигорання у педагогів. Вінниця : ММК, 2015
3. Булатевич Н. М. До проблеми психічного вигорання / Н. М. Булатевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2002. – Вип. 12–13. – С. 121–124.
4. Бутиліна О., Бухай К. (2022). Професійне вигорання фахівців соціальної роботи в умовах воєнного стану. *«Соціопростір: міждисциплінарний онлайн-збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи»*, (12), 24-32. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socioprostir/issue/view/1288/1649> (дата звернення: 13.07.2023)
5. Василик А. В., Дода О. Д. Професійна втома: чинники, наслідки та обов'язки роботодавців щодо відновлення працездатності працівників. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. Том 30 (69). №3. С. 130–135.
6. Вознюк, Н. В., В. М. Тименко. "Професійне вигорання фахівців соціальної сфери." (2015).
7. Главацька, О. Л. Попередження та подолання професійного вигорання соціальних працівників [Текст] / О. Л. Главацька // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород : Говерла, 2019. – Вип. 2 (45). – С. 41–45

8. Горбенко, Анна Сергіївна. "Профілактика професійного вигорання соціальних працівників у воєнний час." (2022).
9. Дербеньова А.Г., Кунцевська А.В. Профілактика синдрому емоційного вигорання педагогів / А.Г. Дербеньова, А.В. Кунцевська. – Харків: Вид. група «Основа», 2009. – 223с.
10. Дудяк В. Емоційне вигорання / В. Дудяк. –К.: Главник , 2007. – 126с.
11. Дужа-Задорожна, Мирослава. "Поняття соціальна педагогіка» і соціальна робота» у контексті професійної підготовки фахівців соціальної сфери в університетах Німеччини." *Педагогіка і психологія професійної освіти* 4 (2013): 243-252.
12. Євдокимова І., Бутиліна О. (2019). Професійні та кадрові ризики в соціальній роботі. Науково-теоретичний альманах *Грані*, 22(2), 23-31. Отримано з: URL: <https://doi.org/10.15421/171918> (дата звернення: 02.08.2023)
13. Завгородній, І. В., Капустник, В. А., Беккельманн, І., Тимбота, М. О., & Завгородня, Н. І. (2017). Професійне вигорання як чинник ризику передчасного старіння.
14. Зеліско, Н.Б. Зайнятість населення та її державне регулювання [Текст] / Н.Б. Зеліско, А. Гаврилюк // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції імені проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. - Суми : СумДУ, 2015. - С. 473-475.
15. Ільєнко М. М., Пузіков Д. О. Професійне «вигорання» фахівців соціальної роботи: фактори, зміст, шляхи запобігання та подолання. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: тези доповідей. – К.: Університет «Україна», 2008. С. 306–309.
16. Карамушка Л. М., Бондарчук О. І., Грубі Т. В. Методики дослідження перфекціонізму, трудоголізму та прокрастинації особистості: методичний посібник / Л. М. Карамушка, О. І. Бондарчук, Т. В. Грубі. – Кам'янець-Подільський : ПП «Аксиома», 2019. – 80 с.

17. Керик О. Професійне вигорання та прояви «вторинної травми» у фахівців системи «людина-людина». *Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. «Психологія»*. Дрогобич, 2013. Вип. 31.

18. Колісник-Гуменюк, Ю. І. (2021). *Професійне вигорання: ознаки, причини, методи подолання* (Doctoral dissertation, ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»).

19. Колтунович Т.А. к не згоріти в полум'ї професії: теорія, діагностика, корекція. Чернівці : Вид. дім «РОДОВІД», 2016. 164 с.

20. Кочубей А. В. Проблема розвитку синдрому \"професійного вигорання\" у сфері професій типу людина-людина [Електронний ресурс] / А. В. Кочубей, Н. А. Небова // Випуск 16(59), 2017. Наукові записки РДГУ.. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_16_56 (дата звернення: 23.06.2023).

21. Лисенкова І.П. Діагностика, профілактика та корекція синдрому емоційного вигорання у соціальних робітників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологія*. 2018. Вип 3. Режим доступу : URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2018_3_10 (дата звернення: 17.06.2023)

22. Марценюк, К. (2023). Управління синдромом професійного вигорання в компанії.

23. Мащак С. О. Професійне вигорання особистості як соціально-психологічна проблема / С. О. Мащак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна. - 2012. - Вип. 2(1). - С. 444 - 452. – Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2%281%29_54 (дата звернення: 21.06.2023)

24. Мельник Л.П. Професійне вигорання фахівців соціальної сфери: причини, профілактика. Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м.

Кам'янець-Подільський, 28 квітня 2020 року) / [ред. колегія: Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк] Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2020. С. 103-106. Режим доступу : URL :

<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6065> (дата звернення: 24.07.2023)

25. Методичні рекомендації «Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери» / За загальною редакцією кандидата медичних наук М.Л.Авраменка – Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів – Л.: 2008. - 53 с.

26. Мосієнко, О. В., & Хробуст, І. В. (2021). Професійне вигорання у менеджменті та управлінні. *Editorial board*, 227.

27. Повідайчик О.С. Структура готовності соціальних працівників до науково-дослідницької роботи / О.С. Повідайчик // Соціальна робота: виклики сьогодення: зб. матеріалів VI всеукр. наук.-практ. конференції (м. Тернопіль, 17-18 травня 2017 р.). – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В. – 2017. – С. 100 – 103.

28. Погорелов, Анатолій Миколайович. "професійне вигорання у фахівців соціальної сфери." (2023)

29. Полуботко, О. (2022). Професійне вигорання персоналу та його профілактика. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 4-5 листопада 2022 р.) в 2 т. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. Т. 2. 244 с., 203.*

30. Прокопенко, І. А. (2019). Професійне вигорання педагогів як психолого-педагогічна проблема. *Наукові записки кафедри педагогіки*, (45), 59-64.

31. Рідкодубська Г. А. Професійне вигорання соціальних працівників [Електронний ресурс] / Г. А. Рідкодубська // Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки No 1 (34).. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: URL: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-1-42> (дата звернення: 15.08.2023)

32. Рідкодубська, Г. А. "Професійне вигорання соціальних працівників." *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки* 1 (2020): 34.

33. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій : гендерні аспекти / [за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової]. – К. : Міленіум, 2006. – 368 с

34. Сідельник, М. О., & Сєдова, Н. А. (2019). Вплив стресу на здоров'я людини. Професійне вигорання. *Редакційна колегія: Пупишева ВЯ, директор інституту; Кравченко ОВ, кандидат філологічних наук; Чурній КЛ, кандидат медичних наук; Сябренко ГП, кандидат медичних наук.*

35. Скорик Т. В. Профілактика синдрому «професійного вигорання» соціальних працівників як необхідна умова професійної готовності. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія : Психолого-педагогічні науки.* 2011. № 3. С. 98–100.

36. Соціальна робота в сучасному суспільстві: тенденції, виклики, перспективи [Електронний ресурс] : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Полтава, 28 лютого 2017 р. / Полтавський інститут економіки і права ; голова ред. кол. Н. С. Мякушко. - Київ : Університет "Україна", 2017. - 178 с.

37. Хрущ, В. М. (2020). Негативні емоційні стани, як детермінанта стресостійкості особистості. *Архів кваліфікаційних робіт.*

38. Чаплак Я. В. Попередження та профілактика вивикнення синдрому емоційного вигорання у представників різних професій / Я. В. Чаплак, Н. С. Коновчук // *Wykształcenie i nauka bez granic – 2009 : Materiały V międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji.* – Przemysl : Nauka i studia. – 2009. – № 15.– С.30-36

39. Перхайло Н. А. Гендерні аспекти професійного спілкування фахівців із соціальної роботи. *Visnik Zaporiz'kogo naciohai'nogo universitetu. Pedagogicni nauki.* 2020. № 1. С. 260–265. URL: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-1-41> (дата звернення: 12.08.2023).

40. Estelle Michinov The Moderating Role of Emotional Intelligence on the Relationship Between Conflict Management Styles and Burnout among Firefighters. *Safety and Health at Work*. Elsevier. Volume 13, Issue 4, December 2022, Pages 448-455
41. Freudenberger H. J. Staff burnout / H. J. Freudenberger // *Journal of Social Issues*. – V. 30. – 1974. – P. 150–165
42. Halbesleben, J. R., & Demerouti, E. (2005). The construct validity of an alternative measure of burnout: Investigating the English translation of the Oldenburg Burnout Inventory. *Work & Stress*, 19(3), 208-220
43. Hlavatska, Olga. (2017). Особливості професійного вигорання соціальних працівників, *Social Work and Education*, Vol. 4, No. 2., pp. 46-62 URL: <http://journals.uran.ua/swe/article/view/118973> (дата звернення: 05.09.2023)
44. Lekholetova, Maryna & Liakh, Tetiana. (2020). Підготовка майбутніх соціальних працівників до адвокаційної діяльності. 10.24139/2312-5993/2020.02.
45. Luchman, Joseph & González-Morales, M. Gloria. (2013). Demands, Control, and Support: A Meta-Analytic Review of Work Characteristics Interrelationships. *Journal of occupational health psychology*. 18. 37-52. 10.1037/a0030541.
46. Maslach C. Prevention of burnout: new perspectives / C. Maslach , J. Goldberg // *Applied and Preventive Psychology*.– V. 7. – 1998. – P. 63–74.
47. Maslach C. The Maslach Burnout Inventory / C. Maslach , S. E. Jackson. –Paolo Alto, CA : Consulting Psychologists Press, 1986. – P. 45–63.
48. Mykhniuk, Serhii & Kubitskyi, Serhii. (2020). Педагогічна взаємодія в діяльності соціального працівника характеристика провідних наукових підходів до проблеми. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University Series «Pedagogy Social Work»*. 81-87. 10.24144/2524-0609.2020.46.81-87.
49. Prorok Natalia. (2015). Індивідуально-психологічні властивості та прагнення до професійного самовдосконалення як внутрішні чинники професійного розвитку. *Psychological journal*. 2. 84-91. 10.31108/1.2015.2.2.13.

50. Reb, Jochen & Narayanan, Jayanth & Chaturvedi, Sankalp & Ekkirala, Srinivas. (2017). The Mediating Role of Emotional Exhaustion in the Relationship of Mindfulness with Turnover Intentions and Job Performance. *Mindfulness*. 8. 10.1007/s12671-016-0648-z.

51. Retyavko O. Проблема вигорання у медичних працівників та способи корекції. *Медичний портал ITMED*. URL: https://itmed.org/clinik_articles/problema_vigorannya_u_medichnikh_pratsivnikov_ta_sposobi_korektsii/ (дата звернення: 19.08.2023).

52. Schaufeli, W.B. and Bakker, A.B. (2004), Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: a multi-sample study. *J. Organiz. Behav.*, 25: 293-315. URL: <https://doi.org/10.1002/job.248> (дата звернення: 09.07.2023)

53. Shahid Mehmood, Mushtaq A. Sajid, Tariq Mehmood, Azra Bano, Asad Ullah and Shagufta Ashraf, Workplace Incivility and Employee Performance, Mediating Role of Psychological Well-being: Study of Health Sector in AJ&K, Pakistan, *International Journal of Management (IJM)*, 12(6), 2021, pp. 166-180.

54. Stets, Jan & Serpe, Richard. (2013). Identity Theory. *Handbook of Social Psychology*. 31-60. 10.1007/978-94-007-6772-0_2.

55. Suurpää, L., & Williamson, H. Професійне вигорання фахівців з соціальної роботи як соціально-психологічний феномен.

56. Taris, T. W., & Schaufeli, W. B. (2016). The job demands-resources model. In S. Clarke, T. M. Probst, F. Guldenmund, & J. Passmore (Eds.), *The Wiley Blackwell handbook of the psychology of occupational safety and workplace health* (pp. 157–180). Wiley Blackwell.

57. Turner, Jonathan. (1989). A Theory of Social Interaction. *Social Forces*. 68. 10.2307/2579266.

58. Xu, Zhihua & Yang, Fu. (2021). The impact of perceived organizational support on the relationship between job stress and burnout: a mediating or moderating role?. *Current Psychology*. 40. 1-12. 10.1007/s12144-018-9941-4.